

**Archeologische prospectie met ingreep in
de bodem aan het Dr. Jules Persynplein,
Wachtebeke**

Titel

Archeologische Prospectie met ingreep in de bodem aan het
Dr. Jules Persynplein, Wachtebeke

Auteurs

David Janssens, Niels Janssens, Nick Krekelbergh, Jeroen Vanden Borre

Opdrachtgever

Aquafin

Projectnummer

2011-52

Plaats en datum

Gent, mei 2012

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 22
ISSN 2033-6898

Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

Inhoud

<i>Inhoud</i>	3
1 Technische fiche	4
2 Samenvatting	5
3 Inleiding	6
3.1 Algemeen	6
3.2 Doel van het onderzoek	7
3.3 Opzet van het rapport	7
3.4 Methode	7
3.5 Aard van de bedreiging	7
4 Bodemkundige en archeologische gegevens	8
4.1 Bodemkundige gegevens	8
4.2 Beknopte historiek en archeologische gegevens	9
4.3 Cartografische en iconografische gegevens	15
4.3.1 Cartografische gegevens	15
4.3.2 Iconografische gegevens	19
4.4 Verwachtingen	20
5 Resultaten	21
5.1 Stratigrafie	21
5.2 Sporen	22
5.3 Vondsten	26
5.4 Interpretatie	27
6 Besluit en waardering	29
7 Bibliografie	31
8 Bijlagen	33

1 *Technische fiche*

Naam site:	Wachtebeke, Dr. Jules Persynplein
Ligging:	Dr. Jules Persynplein te Wachtebeke, Provincie Oost-Vlaanderen.
Centrumcoördinaat:	x= 114272.210 en y= 206841.407
Kadaster:	Wachtebeke, afdeling 1, sectie D
Percelen:	openbaar domein
Onderzoek:	Archeologische prospectie met ingreep in de bodem
Projectcode:	2011-52
Opdrachtgever:	Aquafin, Dijkstraat 8, 2630 Aartselaar
Uitvoerder:	BAAC bvba
Vergunningsnummer:	2011/136
Projectleiding:	Jeroen Vanden Borre
Naam aanvrager:	Jeroen Vanden Borre
Terreinwerk:	Jeroen Vanden Borre, Nick Krekelbergh, David Janssens, Jeroen Tempelaere
Verwerking:	Niels Janssens, David Janssens, Jeroen Vanden Borre
Wetenschappelijke begeleiding:	nvt
Trajectbegeleiding:	Stany Vandecatsye (Agentschap Onroerend Erfgoed)
Bewaarplaats archief:	BAAC Vlaanderen bvba
Grootte onderzochte oppervlakte:	47 m ²
Termijn:	Terrein: 1 werkdag Verwerking: 3 werkdagen

2 *Samenvatting*

In opdracht van Aquafin heeft BAAC bvba een archeologische prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd op het terrein gelegen aan het Dr. Jules Persynplein te Wachtebeke. Binnen het onderzoeksgebied wordt dit plein heraangelegd. Het gehele plangebied beslaat het Persynplein en de aansluitende straat richting de straat Rechtsro. Het plangebied is onbebouwd.

Gezien er geweten is dat op deze locatie het zogenaamde kasteel van Maelstede gelegen was, was het nodig dit gebied archeologisch te onderzoeken. Behalve sporen die in verband kunnen worden gebracht met dit kasteel kunnen er ook sporen van oudere bewoning aangesneden worden.

Dit rapport vormt de schriftelijke neerslag van het voorafgaande bureauonderzoek en van het verloop van het archeologisch onderzoek en de resultaten hiervan.

Na afronding van het veldwerk en de uitwerking van de resultaten kan worden geconcludeerd dat er restanten gevonden zijn van het 17^e eeuwse kasteel. Een viertal muurtjes en een vloerfragment gevonden tijdens het archeologisch onderzoek zijn vermoedelijk ouder en duiden mogelijks een voorloper van dit kasteel . Over de exacte datering van deze muurtjes is er echter nog geen duidelijkheid. Aan de hand van het aardewerk dat in de ophopingslaag boven de muurtjes gevonden is, kunnen we stellen dat het ouder moet zijn dan eind 16^e eeuw. Met grote voorzichtigheid kunnen we aan de hand van het bouwmateriaal stellen dat deze 14^e of 15^e eeuws zijn.

3 Inleiding

3.1 Algemeen

In opdracht van Aquafin heeft BAAC bvba een archeologische prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd aan het Dr. Jules Persynplein te Wachtebeke. Op de betreffende locatie heeft men een herinrichting van dit plein gepland.

Het plangebied bevindt zich op de plaats waar eertijds het zogenaamde kasteel van Maelstede stond, waarvan de vroegste vermelding teruggaat tot 1612. Dit kasteel werd op het einde van de jaren 70 in de 20ste eeuw afgebroken. Resten van het hoofdgebouw kunnen echter nog wel aangetroffen worden. Ook resten van mogelijke bijgebouwen, evenals resten van de gracht en de wal kunnen aangetroffen worden. Oudere resten kunnen eveneens aangetroffen worden, mede door het feit dat door de aanleg van de wal deze werden afgedekt.

De kans op aanwezigheid van archeologische resten is dan ook zeer groot.

Afbeelding 1: Lokalisatie van het projectgebied(in rood omlijnd) (bron: www.gisoost.be)

In het kader van het 'archeologiedecreet' (decreet van het Vlaams Parlement 30 juni 1993, houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, inclusief de latere wijzigingen) en het uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop archeologische waarden zich bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist, in samenspraak met Onroerend Erfgoed Vlaanderen, eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de heraanleg van het plein. Dit kan door behoud in situ, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of ex situ, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden.

De archeologische prospectie met ingreep in de bodem werd uitgevoerd op 11 april 2011. Projectverantwoordelijke was Jeroen Vanden Borre. Nick Krekelbergh, David Janssens en Jeroen Tempelaere werkten mee aan het onderzoek. Contactpersoon bij Onroerend Erfgoed Vlaanderen was Stany Vandecatsye. Bij de opdrachtgever Aquafin was dit Matthew Geirnaert.

3.2 ***Doel van het onderzoek***

Doel van de opdracht is het vaststellen en waarderen van eventueel aanwezige sporen. Hiertoe wordt voorafgaand aan de ontwikkeling een onderzoek door middel van proefputten uitgevoerd op het hele plangebied, om zo tot een archeologische evaluatie van het terrein te komen.

Bij de prospectie moeten volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Zijn er archeologische sporen aanwezig ?
- Wat is de aard en de datering van de sporen ?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen (goed, gebioturbeerd,...) ?
- In welke mate heeft de sloop van het kasteel en de aanleg van het plein de aanwezige archeologische waarden verstoord ?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief? In welke mate is een behoud in situ mogelijk ?
- Is een vervolgonderzoek relevant en zo ja, welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek ?

3.3 ***Opzet van het rapport***

Na de samenvatting en dit inleidende hoofdstuk wordt de toegepaste methode geschetst, gevolgd door de archeologische bedreiging. Vervolgens wordt stilgestaan bij de bekende archeologische en bodemkundige gegevens betreffende het plangebied en haar omgeving. Daarna worden de resultaten van de archeologische prospectie met ingreep in de bodem gepresenteerd.

3.4 ***Methode***

Binnen het plangebied is een prospectie uitgevoerd door middel van een proefsleuf van ca. 47m². De afgraving gebeurde met behulp van een mobiele kraan 21 ton met tandeloze graafbak, waarvan de bakbreedte minstens 2m bedroeg.

Tijdens de prospectie werd 1 sleuf (zie puttenplan) aangelegd op het archeologisch relevante niveau; dit onder permanente begeleiding van drie archeologen. Het maaiveld bevond zich op een hoogte van gemiddeld 6,30m +TAW. Alle sporen werden ingetekend door middel van een Robotic Total Station en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen en foto's. Enkele sporen werden gecoupeerd om tot een goede interpretatie en waardering te komen. Met behulp van een metaaldetector werden eventuele metaalvondsten opgespoord.

De hoogtes, vlakken en sporen zijn ingemeten tegenover exacte meetpunten, die door een beëdigd landmeter zijn uitgezet.

Na afloop van het onderzoek werd de werkput met instemming van Onroerend Erfgoed Vlaanderen gedicht.

3.5 ***Aard van de bedreiging***

De opdrachtgever Aquafin wil op de kadastrale percelen (openbaar domein) aan het Dr. Jules Persynplein een heraanleg van dit plein doorvoeren. Gezien deze werken gepaard gaan met bodemverstorende activiteiten werd door het Agentschap Onroerend Erfgoed een archeologische prospectie met ingreep in de bodem uitgeschreven, om zo het archeologisch potentieel van deze zone in te schatten en te vrijwaren.

4 Bodemkundige en archeologische gegevens

4.1 Bodemkundige gegevens

Het projectgebied staat op de bodemgebruiksk kaart van Vlaanderen ingeschreven als bebouwde zone (OB).

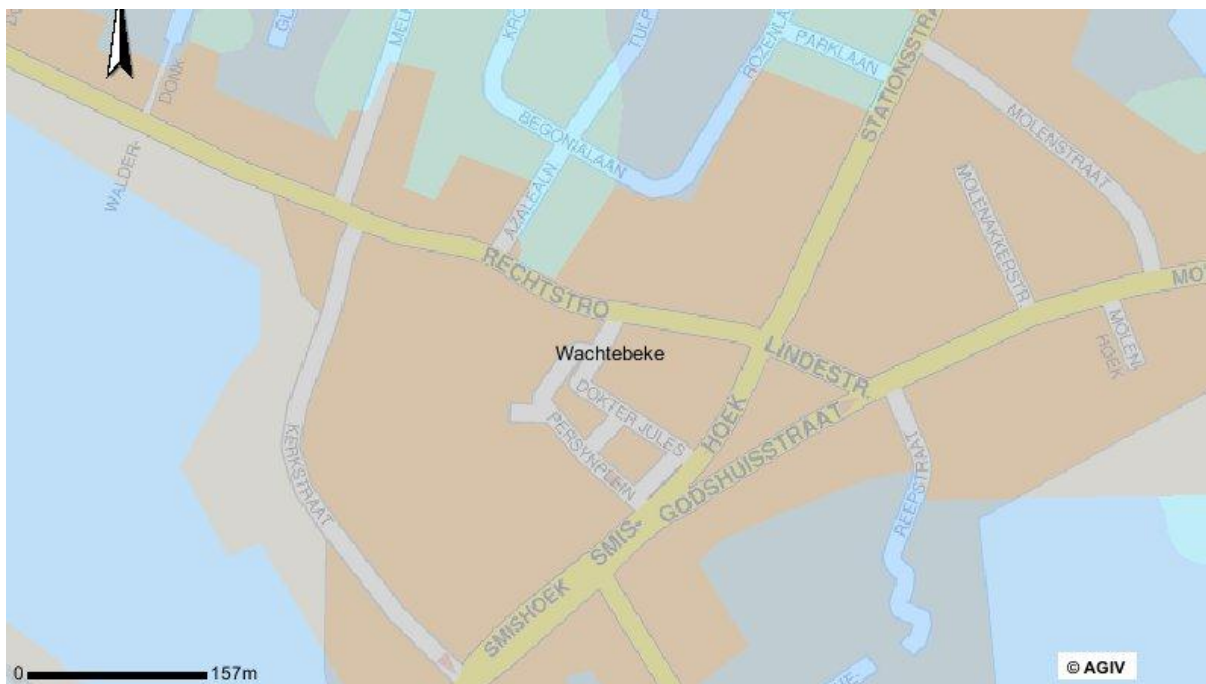

Fig.2: Bodemkaart wachtebeke (www.agiv.be)

Omwille van het feit dat de onderzoekslocatie binnen het centrum van Wachtebeke is gelegen, is deze niet bodemkundig niet gekarteerd. De zones in de directe omgeving die wel gekarteerd zijn bestaan uit zandleembodems, al dan niet van natte aard.¹

Breder genomen behoort het onderzoeksgebied tot de Vlaamse Zandstreek. De associatie van het Vlaams Zandgebied situeert zich in het noorden van de provincies Oost- en West-Vlaanderen. In deze streek wordt een redelijk dik, continu dek gevormd door jong-pleistocene zanden van (niveo-)eolische oorsprong. De hoogteligging varieert van 5 tot 20 m +TAW. Het microreliëf wordt gekenmerkt door hoogteverschillen van circa 2 m, gekenmerkt door een afwisseling van quasi west-oost georiënteerde ruggen en depressies.

Het plangebied maakt onderdeel uit van het grote dekzandruggencomplex Maldegem-Stekene, en meer bepaald van de grote dekzandrug Lembeke-Stekene. Dit complex vertoont een microreliëf van ruggen en depressies. De oriëntatie van de ruggen is overwegend westzuidwest-oostnoordoost. De oorsprong van de sedimenten is in het oostelijke deel van het complex meer fluvioperiglaciaal van aard dan in het westelijke deel (de grens ligt ongeveer bij Sint-Kruis-Winkel), waar de zanden een eerder eolische oorsprong hebben. Het onderzoeksgebied ligt net in de oostelijke helft van de dekzandrug, die gedeeltelijk wordt doorsneden door de Moervaartdepressie (een moerassige dalbodem ten zuiden van het plangebied). Niet ver ten noorden van Wachtebeke begint het vlaklandschap van Bassevelde, een laat-glaciale deflatiezone.

¹ AGIV: <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart>; [http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai/?startup=pf\(1\)](http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai/?startup=pf(1))

Volgens de quartargeologische kaart komt in het plangebied afzettingen uit het Weichselien bovenop sedimenten uit het Tertiair voor. Meer bepaald gaat het om eolische afzettingen van het Weichselien (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen (ELPw) en/of hellingsafzettingen van het quartair (HQ) voor. Het gaat hierbij met name om fluvioperiglaciale afzettingen. Het tertiair substraat wordt er gevormd door het Lid van Bassevelde, dat bestaat uit donkergrijs fijn tot matig fijn, silthoudend zand. Dit zand is tevens glauconiet- tot glimmerhoudend. Ten zuiden van de bebouwde kom van Wachtebeke wordt het tertiair substraat gevormd door het Lid van Onderbeke. Dit bestaat uit grijsblauwe klei.

4.2 ***Beknopte historiek en archeologische gegevens***

Over de oorsprong van de naam Wachtebeke bestaat er nog discussie. Sommige bronnen zeggen dat Wachtebeke zijn naam dankt aan de friezen. Wachtebeke en Sint-Kruis-winkel vormden namelijk in de 7de eeuw het meest zuidelijke punt van het toenmalige rijk van dit volk. De naam zou hierbij verwijzen naar een wachtpost bij een rivier of beek. Deze grensligging zou belangrijk kunnen geweest zijn voor de vroegste ontwikkeling van het dorp. Ook was Wachtebeke reeds in deze periode gelegen aan de belangrijke verkeersas tussen Brugge en Antwerpen. Deze positie was dus zeker gunstig voor verdere ontwikkeling van het dorp². De vraag blijft dan echter wel wanneer men het ontstaan van Wachtebeke moet plaatsen.

Over de periode tussen de 7de en de 12de eeuw is er niet veel geweten over de streek rond Wachtebeke. Traditioneel wordt wel aangenomen dat er zich in Europa een zeer grote bevolkingsgroei voordeed van de 10de tot en met de 13de eeuw. Er kan echter evenzeer een theorie naar voren geschoven worden waarin er een meer gestage netto bevolkingsaanwas waar te nemen is vanaf de 7de eeuw, die tussen 1000 en 1300 een kritieke massa bereikt. Hierdoor kwamen processen zoals commercialisering, urbanisatie en staatsvorming in een stroomversnelling³.

Feit is wel dat de bevolking aangroeide tot in de 14de eeuw. Deze bevolkingsgroei bracht met zich mee dat eveneens de productie van levensmiddelen de hoogte in moest. Dit kon men doen op twee manieren, namelijk ten eerste door in intensificatie van de bewerking van de bestaande arealen of door het in gebruik nemen van voorheen niet gebruikte arealen⁴. In de eerste fase van deze ontginningen ging het nog vooral om kleine boeren en nieuw ontstane dorpsgemeenschappen die deze ontginningen gingen doorvoeren. Tot in de 11de eeuw vestigden de nieuwe dorpsgemeenschappen zich vooral in het zuidoosten van het land en in de riviervalleien. In de 11de eeuw zouden ook andere gebieden aan de beurt komen. Pas aan het einde van de 11de eeuw namen de graven van Vlaanderen zelf het heft in handen en promootten de ontginningen⁵. Ook enkele abdijen en de adel gingen een prominente rol spelen in de ontginning van deze gebieden, vooral omdat ze sterk bevoordeeld werden door de graaf van Vlaanderen, die nog steeds de eerste bezitter bleef van de gronden⁶.

² De Maesschalck 1999, 22-23

³ Blockmans & Hoppenbrouwers 2009, 151

⁴ Blockmans & Hoppenbrouwers 2009, 152

⁵ De Maesschalck 1999, 23-24

⁶ Van Bocxstaele 1978, 80 & De Maesschalck 1999, 24

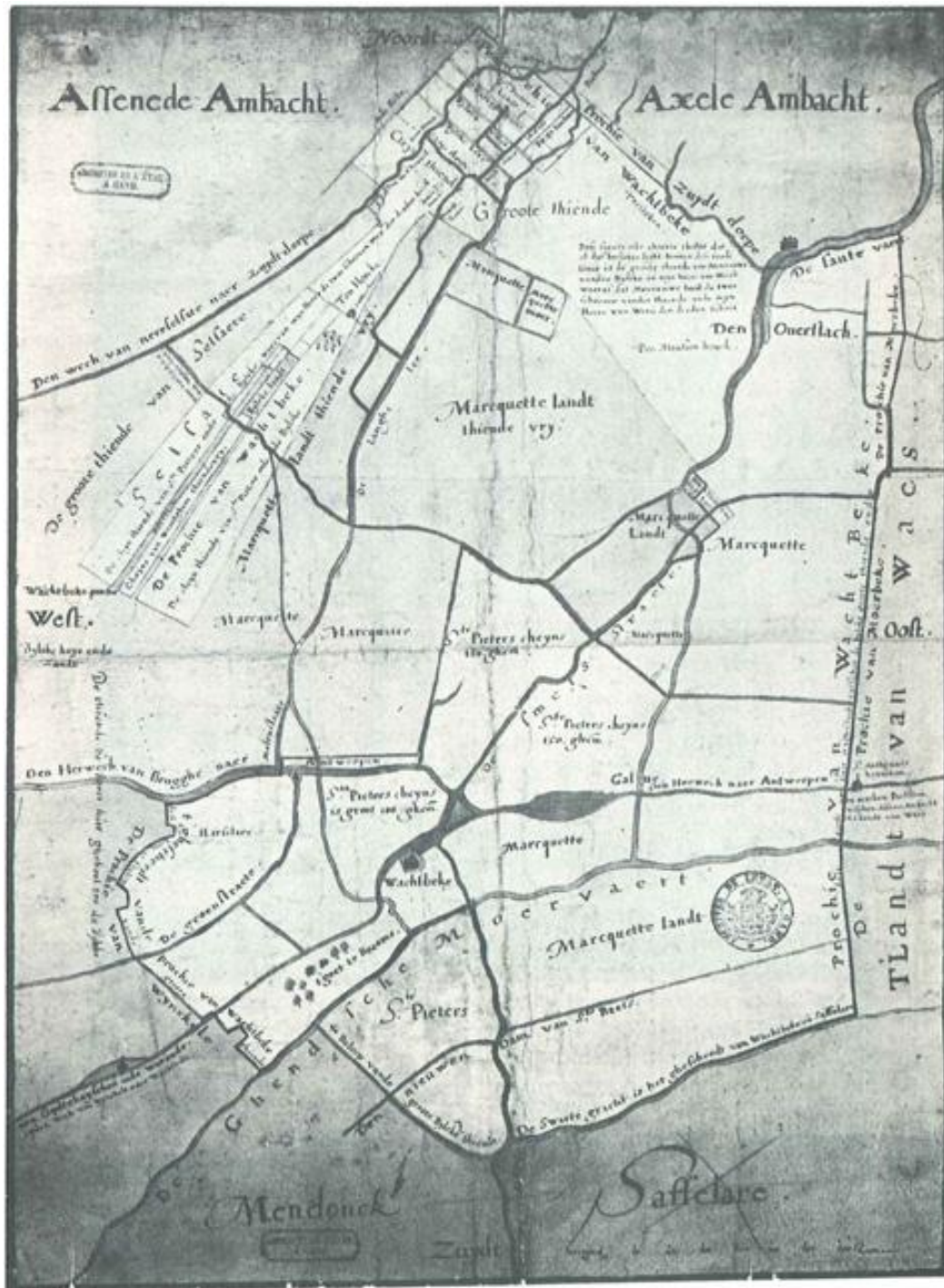

Fig.3: Bezitsstructuur Wachtebeke anno 1531 (bron: De Smet 1981)

Een gevolg van deze grote ontginningsbeweging was een sterk doorgevoerde ontbossing. Deze bleek zo sterk te zijn dat Fillips van de Elzas reeds aan het einde van de 12de eeuw beperking oplegde voor deze ontbossing. Deze ontbossing had tot gevolg dat de beschikbare brandstof sterk daalde op korte tijd, waardoor een tekort dreigde. Zo werden er alternatieve brandstoffen gezocht, en gevonden in o.a. veen. Het is in deze context dat Wachtebeke voor het eerst opduikt. In 1175 schenkt Fillips van den Elzas 100 bunder moer aan de sint-Pietersabdij. Volgens de beschrijving was dit moer gelegen tussen Kalve en Wulfsschoot. In 1198 bevestigt graaf Boudewijn IX deze schenking en spreekt eveneens van een 'wastine', of woeste grond, gelegen tussen dit moer en Wachtebeke. Er zijn nog verschillende vermeldingen van schenkingen en dergelijke van gronden gelegen rond Wachtebeke⁷. Vooral de

⁷ De Maesschalck 1999, 25-26

eerder vermelde Fillips van den Elzas en Boudewijn IX spelen hierin een belangrijke rol, evenals de dochters van Boudewijn IX Johanna en Margareta⁸.

Men kan hieruit waarschijnlijk begrijpen dat Wachtebeke ontstaan is als ontginningsdorp voor veen. Ook kunnen we zien dat in deze eerste fase vooral abdijen en de adel een grote rol spelen in de ontginning van de gronden rond Wachtebeke. Pas rond de 13de eeuw zouden ook rijke burgers uit Gent, Aardenburg en Brugge turf gaan exploiteren. Dit is vooral zo na 1278, het jaar dat Gewijde van Dampierre aan de macht komt in deze streken. Er wordt namelijk dan enkel nog aan verkoop gedaan, en niet meer aan schenkingen. Wachtebeke verdwijnt wel wat op de achtergrond in deze periode. Vooral de moergronden rond Zelzate worden ontgonnen. Dit waarschijnlijk omwille van de betere kwaliteit van het veen hier ten opzichte van dit aanwezig in Wachtebeke⁹. Uit deze periode weten we, via het *liber inventarius*, dat de curtis Wachtebeke in pacht was gegeven aan ene Egidius Vitse¹⁰. Deze verkoopspolitiek moest ervoor zorgen dat de grafelijke kas gespeisd werd. De voortdurende oorlogen zorgden immers voor een chronisch geldgebrek. Deze tactiek werd gedurende de 14de eeuw en de 15de eeuw verder gezet door verschillende heersers van deze streek. Pas aan het einde van de 15de eeuw spreekt men van een uitputting van de moergronden¹¹.

Een bron voor de bezitsstructuur voor Wachtebeke is in de 17de eeuw zijn de landboeken opgesteld in 1662-1663. Deze geven de bezitsstructuur aan per belopen en per gemet. Wachtebeke wordt in dit document verdeeld in 64 belopen, verdeeld over twee boekdelen. Het is het eerste beloop dat het onderzoeksgebied gelegen was. De gegevens uit dit eerste beloop geven aan dat de abdijen nog steeds een sterke invloed hielden. De eigenaars van de percelen 11 tot en met 17 waren cijsplichtig aan de abdij van Marquette, en de eigenaars van percelen 18 tot 82 waren dit aan de abdij van Sint-Pieters te Gent¹².

⁸ Van Bocxstaele 1978, 80

⁹ De Maesschalck 1999, 24,39-40

¹⁰ Van Bocxstaele 1978, 84

¹¹ De Maesschalck 1999, 41-57

¹² De Coninck 1989, 7,15

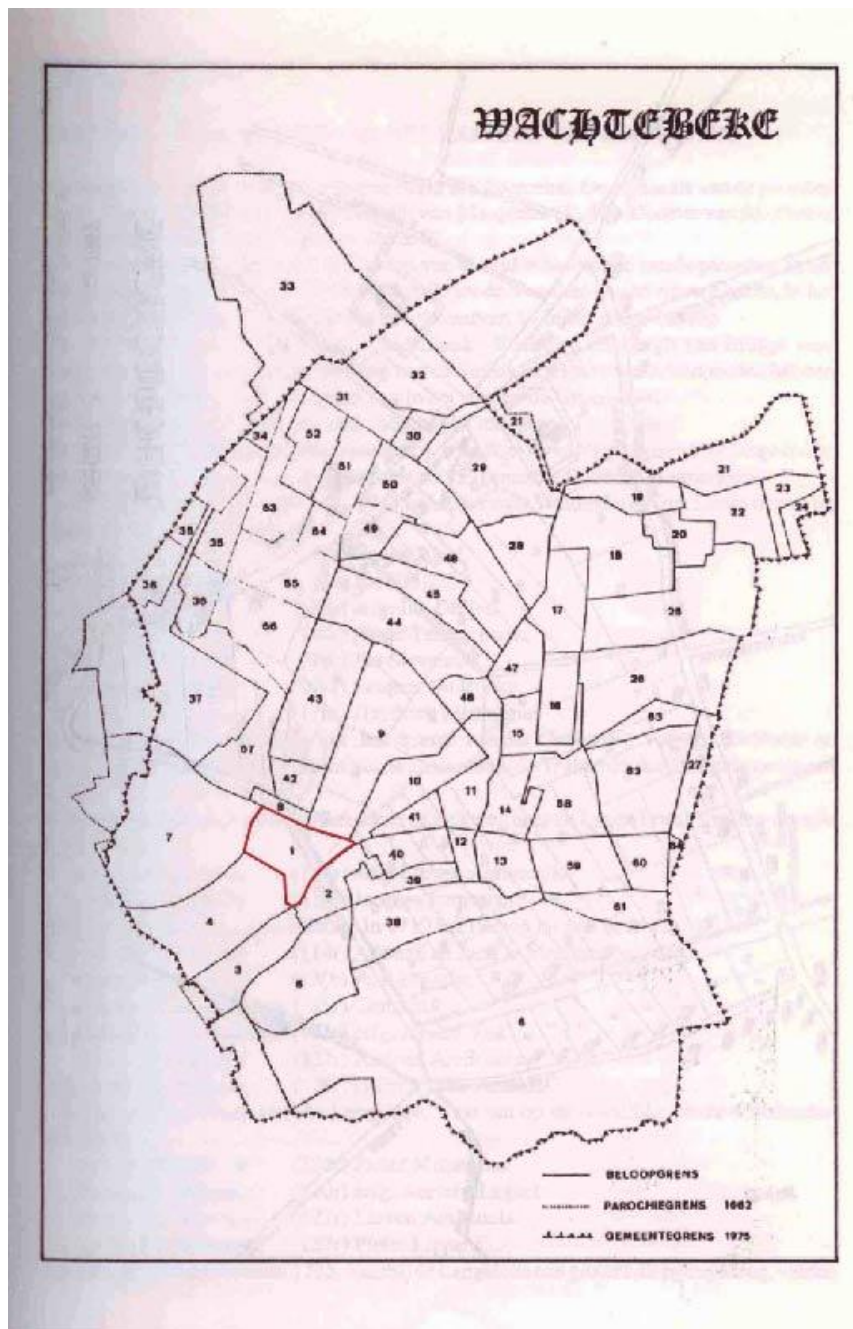
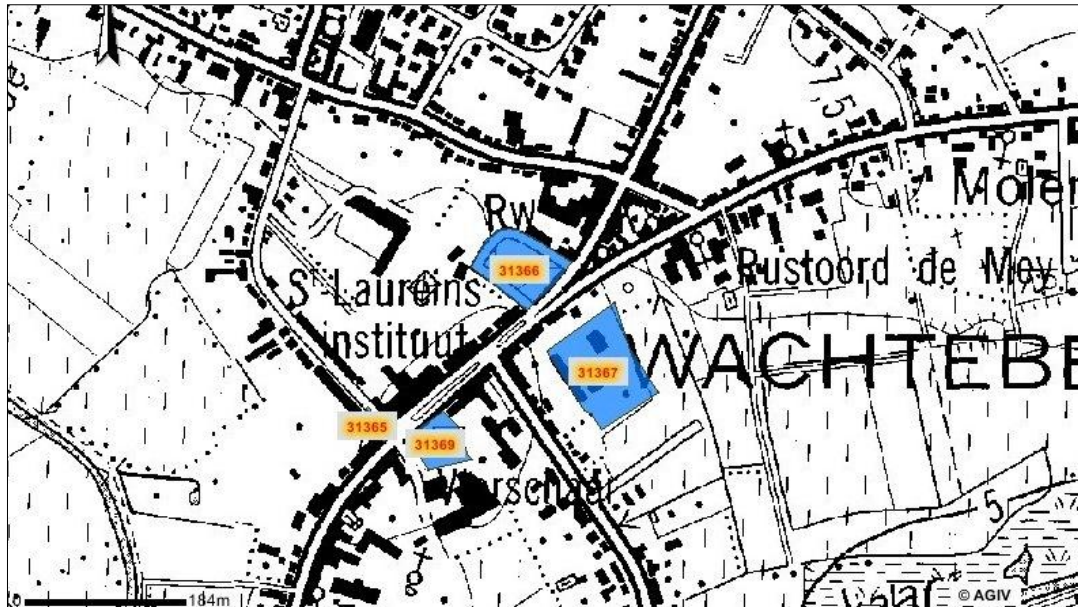

Fig.4: Verdeling van Wachtebeke in belopen (Bron: De Coninck 1989, 13)

een omwald kasteel met neerhof en verschillende boomgaarden. De oppervlakte van het domein is eveneens sterk vergroot in deze periode, deze bedraagt in 1662 4812r of 7,1481ha¹⁵.

Na de familie De Stoppeleere werd het kasteel van Maelstede nog bewoon door andere families. In 1774 woonde L. Vandenberghe, "bailliu der stede ende ambachte van assenede" er en in 1878 werd Dr. Jules Persijn er geboren¹⁶. Nadien werd het woonhuis van de familie Van De Calseyde en van ene mijnheer Rogghé¹⁷. Het kasteel is blijven bestaan tot in 1978, toen het afgebroken werd voor de aanleg van een parking¹⁸.

Afbeelding 6: CAI kaart van het plangebied (in rood omlijnd) met de archeologische vindplaatsen in de omgeving (bron: www.cai.erfgoed.net)

Op de centraal archeologische inventaris staat het kasteel van Maelstede aangeduid met het nummer 31366. In de omgeving van deze locatie zijn er nog verschillende structuren terug te vinden. Zo is er ten eerste de locatie met nummer 31367, dewelke verwijst naar een ander kasteel binnen Wachtebeke, namelijk het kasteel van Spreeuwenburgh. Dit kasteel was gelegen op het tweede beloop binnen de landboeken uit 1662-1663. Dit kasteel hangt sterk samen met het kasteel van maelstede, een hint hiervoor vinden we terug op de kaart van François Horenbault. Op deze kaart staat naast het kasteel de naam Stoppeleere genoteerd. Het zou hier gaan om Philips De Stoppeleere, die getrouwd was met Margriete van den Sompele. Philips was naast eigenaar van het kasteel Spreeuwenburgh, eveneens eigenaar van het domein Maelstede. Het kasteel van Spreeuwenburgh is echter waarschijnlijk wat vroeger te dateren. De eerste vermeldingen ervan gaan reeds terug tot 1418. Ook verdwijnt het kasteel vroeger als het kasteel van Maelstede. Toen er in 1777 een register werd aangelegd van de geteelde gewassen om er belasting op te heffen, vond men geen sporen meer terug van het kasteel van Spreeuwenburgh¹⁹.

Mogelijk heeft het kasteel van Maelstede de functie overgenomen. In 1637 staat het kasteel van Maelstede nog vermeld als zijnde een buitenverblijf, terwijl uit een beschrijving van het kasteel van Spreeuwenburgh uit 1659 ("*de motte metten bogaert en dry cleene sticxkens daeran west den saffelaerschen dam*") blijkt dat hier nog steeds een kasteel stond. In 1662 staat er echter voor het hof van Maelstede een beschrijving als kasteel in de landboeken. Het verdwijnen van het kasteel van Spreeuwenburgh tussen 1659 en 1777 en de uitbreiding van het hof van Maelstede in de periode 1637-1662 geven deze verandering in functies mogelijk aan²⁰.

¹⁵ De Coninck 1989, 16

¹⁶ De Coninck 1989, 16

¹⁷ Hesters 1994, 8 & Trangez 1997, 110-111

¹⁸ Trangez 1997, 110-111

¹⁹ De Coninck 1989, 19

²⁰ De Coninck 1989, 16, 19

Naast de twee kastelen zijn er nog twee structuren te bemerken in de nabijheid. Zo is er ten eerste de CAI-locatie 31369, die de Sint-Catharinakerk aanduidt. Deze kerk werd in de 12de eeuw gesticht, kort na 1199. Hieruit blijkt weer dat Wachtebeke aan het einde van de 12de eeuw ofwel werd gesticht ofwel zo sterk gegroeid was dat een aparte kerk nodig was. Er werd echter pas in de loop van de 13de eeuw een parochie gevormd te Wachtebeke, uit het toen veel oudere Assenede. Daarom was de kerk in het begin gewijd aan het heilige kruis, net zoals de kerk van Assenede. Pas later zou de kerk gewijd worden aan de heilige Catherina. Tot in de 16de eeuw bleef de kerk van Assenede fungeren als hoofd- of moederkerk. Hierdoor moest er jaarlijks recognitiegeld betaald worden aan de Wachtebeekse kerk²¹. De kerk was in het begin éénbeukig en had een achthoekige toren²². Rond 1580 was de kerk te klein geworden er werden er twee zijbeuken bijgebouwd, waardoor de kerk driebeukig werd²³. De kerk is tot op de dag van vandaag bewaard gebleven.

De laatste structuur, die in de nabijheid ligt is het zogenaamde gebouw 'de vierschaar'. Dit gebouw, met CAI-locatienummer 31365, werd vanaf 14 juli 1579, toen het het koninklijk octrooi kreeg van Fillips II, gebruikt als rechtszaal. Hier werd de rechtspraak van zowel Wachtebeke als Sint-Kruis-Winkel gehouden. De eigenaar van het gebouw was in deze periode de parochie. In 1777 wordt de parochieschool erin onder gebracht. Het gebouw is blijven bestaan tot de dag van vandaag, mede door de restauratie ervan in 1938 en de bescherming in 1943²⁴.

4.3 **Cartografische en iconografische gegevens**

4.3.1 **Cartografische gegevens**

Een andere belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden gegeven van hoe de bebouwing evolueerde door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen, m.a.w. vanaf de 16de eeuw. Afwezigheid van bebouwing op de kaarten is overigens geen garantie dat er ook niets heeft gestaan op het moment van 'opname'. Vooral in de beginperiode tekenden cartografen vaak slechts de grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken als kerken, kloosters en kastelen in. Hieronder wordt in een selectie de ontwikkeling van de onderzoeklocatie weergegeven. Deze selectie bevat enkel kaarten die gedetailleerd genoeg zijn om een blik te kunnen werpen op het onderzoeksgebied.

Een eerste kaart waarmee we inzicht kunnen verwerven in de ontwikkeling van het onderzoeksgebied is een kaart gemaakt door François Horenbault uit 1576.

Fig. 7: Kaart François Horenbault (onderzoeksgebied in rood aangeduid)(bron: <http://www.hk-devierschaar.be/>)

²¹ De Smet 1981

²² De Coninck 1989, 21

²³ De Smet 1981

²⁴ De Coninck 1989, 16

Deze kaart geeft aan dat er in het plangebied enkele structuren aanwezig waren. Er kan opgemerkt worden dat er reeds enkele rechthoekige percelen werden ingericht. Een duidelijke omwalde hoeve kan echter niet onderscheiden worden. Enkel enkele boerderijgebouwen lijken zichtbaar. Dit zou simpelweg kunnen betekenen dat de hoeve met walgracht nog niet werd aangelegd. De eerste vermelding hiervan dateert namelijk pas van 1612.

Een tweede kaart is de kaart opgesteld door de Joseph-Johann-Franz (Graaf) de Ferraris (1726-1814). Deze stelde in 1769 voor om een gedetailleerde kaart op te stellen van de Oostenrijkse Nederlanden om de bestaande leemtes van reeds opgestelde kaarten aan te vullen²⁵.

Fig. 8: Kaart van Ferraris (Bron: http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerraris_nl.html)

Op deze kaart is er een gebouw te zien, omringd door een rechthoekige gracht. Deze gracht wordt aan de zijde van de tegenwoordige straat Smishoek onderbroken door een soort ingangspartij. Net buiten de noordwestelijke hoek van de gracht zijn er nog 2 gebouwen waar te nemen. Door de abstracte voorstelling van al deze gebouwen kunnen er op basis van deze kaart geen conclusies worden getrokken in verband met het uitzicht of de karakteristieken ervan.

Om de exacte locatie van de zichtbare gebouwen te achterhalen is het nodig de Ferrariskaart te georefereren en te plotten op een moderne luchtfoto. Deze plot is hieronder weergegeven.

²⁵ http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerraris_nl.html

Fig. 9: Plot kaart Ferraris op moderne luchtfoto (bron: http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerraris_nl.html)

Aan de hand van deze plot kan de exacte positie niet echt bepaald worden. De kaart is immers niet volledig correct getekend. Deze kaart geeft hooguit een beeld van hoeveel gebouwen er aanwezig waren op het domein. Ook de aanwezigheid van een poortgebouw of iets dergelijks is zeer interessant.

Een tweede kaart die gebruikt werd om een evolutie te kunnen weergeven is de kaart der buurtwegen. Deze werd omstreeks 1844 opgesteld en geeft een zeer accuraat beeld van onze streken tijdens deze periode²⁶.

Fig. 10: Kaart der buurtwegen (Bron: <http://www.gisoost.be/home/atlasbw.php>)

Een plot van deze kaart op een hedendaagse luchtfoto geeft hier wel goed de locatie weer van de bestaande gebouwen. De gebouwen zijn gelegen onder de parking op het Dr. Jules Persynplein. De ZO-NW en de ZW-NO gerichte grachten zijn nog steeds terug te vinden in het hedendaagse stratenpatroon. Het poortgebouw lijkt verdwenen te zijn op deze kaart. Een klein streepje, gelegen

²⁶<http://www.gisoost.be/home/atlasbw.php>

vlakbij het hoofdgebouw over de ZO-NW gerichte gracht zou de nieuwe ingang kunnen zijn. Waarschijnlijk gaat het hier om een klein brugje.

Fig. 11: Plot atlas der buurtwegen op moderne luchtfoto (bron: <http://www.gisoost.be/home/atlasbw.php>)

Een laatste kaart is deze opgesteld door Philippe-Christian Popp tussen 1842 en 1879. Hij wilde alle kadasterplannen van heel België beschikbaar maken voor iedereen voor een bescheiden prijs. Toen hij stierf in 1879 werd zijn werk verder gezet door zijn weduwe, Caroline-Clémence Boussart (1808-1891)²⁷.

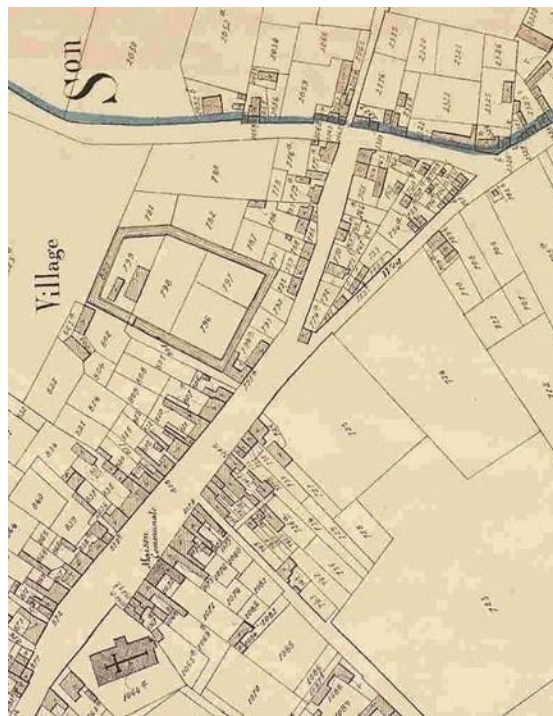

Fig.12: Popp-kaart (bron: http://www.kbr.be/collections/cart_plan/collections/collections_nl.html#cadastre)

²⁷ http://www.kbr.be/collections/cart_plan/collections/collections_nl.html#cadastre

Op deze kaart is net hetzelfde beeld te zien als op de kaart der buurtwegen. Ook het plotten van deze kaart op een moderne luchtfoto geeft dus geen extra informatie.

Fig. 13: Popp-kaart geplot op moderne luchtfoto (Bron: http://www.kbr.be/collections/cart_plan/collections/collections_nl.html#cadastre)

4.3.2 **Iconografische gegevens**

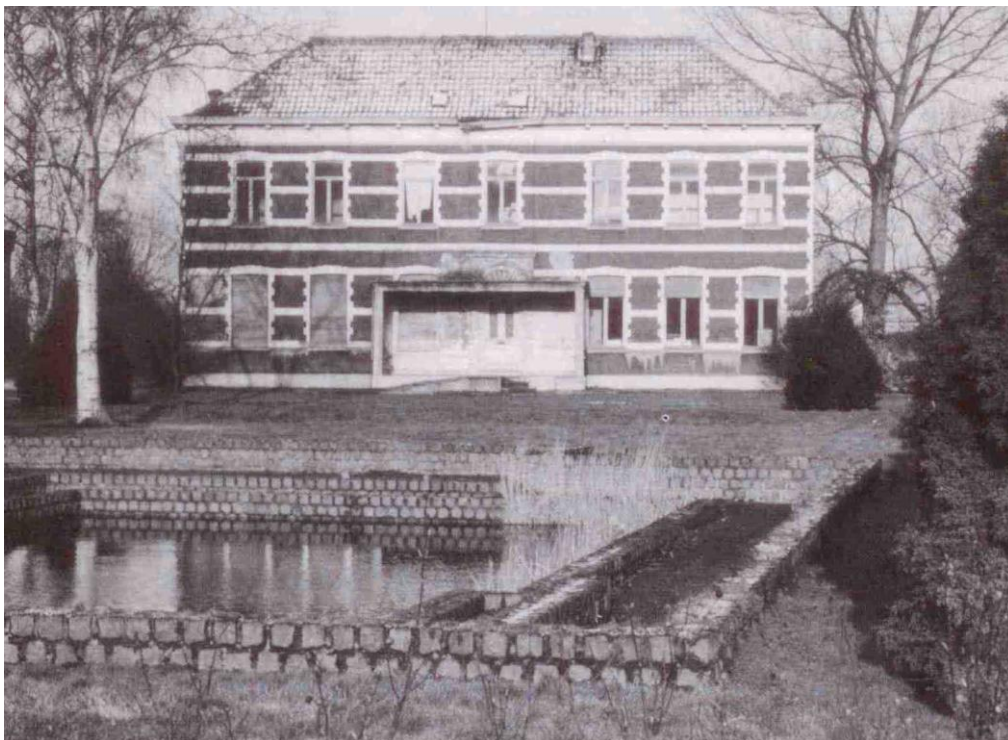

Fig. 14: Het onderzoeksgebied anno ± 1965 (Bron: Hesters 1994, 8)

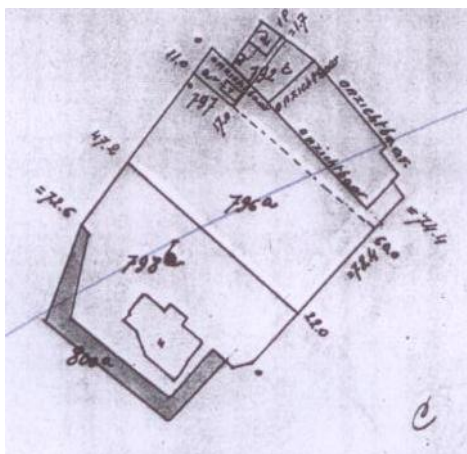

Fig15: situatie rond 1965 op kadaster

Op bovenstaande foto (figuur 14), waarschijnlijk genomen rond het jaar 1965, is een groot, rechthoekig gebouw te zien. Dit gebouw werd gebouwd in 1904. Het is dit 'kasteel' dat werd afgebroken in 1978. Voordat dit gebouw hier gezet werd in 1904 stond er een omwalde hoeve op deze plek (zie figuren 8, 10 en 12). Het is in deze oudere hoeve dat Dr. Jules Persyn geboren werd in 1878. Vermoedelijk wordt met die oudere hoeve het kasteel van Maelstede²⁸ bedoeld. Dit gebouw lag in het westnoordwesten van het terrein. De vijver die bij het gebouw hoorde dat in 1904 is gebouwd, is tot op vandaag nog zichtbaar op het plein.

4.4 Verwachtingen

Zoals hierboven vermeld is de kans om structuren te vinden, die kunnen gerelateerd worden aan het hof van Maelstede, zeer groot. Zo kunnen resten van het hoofdgebouw en enkele bijgebouwen aangetroffen worden. Resten van de vroegere rechthoekige gracht kunnen ook aangetroffen worden, alsook resten van een eventuele wal.

Ook andere structuren (waterputten, beerputten, etc..) kunnen aangetroffen worden. Deze kleinere structuren staan immers meestal niet op kaarten, maar zijn een zeer grote bron van informatie. Naast structuren die kunnen gerelateerd worden aan het hof van Maelstede kunnen ook vroegere structuren aangesneden worden. Er is immers een zeer goede bewaringskans voor oudere structuren onder de wal van het kasteel. Doordat deze wal werd opgeworpen heeft hij eventuele oudere sporen afgedekt en zo bewaard. Na het nivelleren van deze wal is de kans dus vrij groot dat de iets dieper gelegen sporen (onder de wal) bewaard zijn gebleven.

Samengevat is de situatie als volgt:

datering	terrein	bebouwing
zeker vanaf 17de eeuw	min of meer rechthoekig, omgracht	in het noordwesten, hoofdgebouw en bijgebouw
eind 19de eeuw		sloop gebouwen
1904	deel van gracht gedempt	gebouw op zelfde locatie als afgebroken gebouwen, vijver in oosten van terrein
sloop 1978	terrein ingericht als plein	vijver blijft bestaan

²⁸ Trangez 1997, 110

5 Resultaten

5.1 Stratigrafie

Globaal genomen was in de werkput de volgende stratigrafie aanwezig: direct onder een 70 cm dik, heterogeen ophoogpakket, bestaande uit donkerbruingrijs, matig fijn zand met puin als bijmenging, bevond zich een ongeveer 40 cm dikke moerige laag, die bestond uit bruingrijs, matig fijn en enigszins venig zand. In dit pakket waren plantenresten als bijmenging aanwezig. De top ervan was verstoord en bevatte gele vlekken en wat baksteen- en houtskoolfragmentjes. Deze begraven, moerige A-horizont (Ahb-horizont) is waarschijnlijk het resultaat van een veraardingsproces van oorspronkelijk venige afzettingen, mogelijk als mede gevolg van menselijke bewerking. In één boring, die in 1995 werd gezet op ongeveer 200 meter ten oosten van het plangebied, bestond de bovenste 80 cm van het profiel uit bruin fijn zand, dat herwerkt was en doorsneden met veen, klei en met zand opgevulde geulen²⁹. Dit alles wijst op een vernatting van het dekzandlandschap vanaf het Atlanticum (8700-5700 BP³⁰), ook in het plangebied.

Onder het moerig pakket ging het profiel over in het moedermateriaal, dat bestond uit licht(grijs)geel, matig fijn, matig lemig zand. Het ging hierbij om zanden van niveo-eolische oorsprong. In de top van het zand kon een podzolprofiel worden waargenomen in de vorm van een oranjebruine, zwak ontwikkelde ijzer-B horizont. De overgang met het bovenliggende pakket was geleidelijk, hetgeen mede het gevolg was van bioturbatie.

In de westelijke helft van de werkput was het natuurlijke bodemprofiel grotendeels verstoord door het aanwezige muurwerk en de aanwezige verstorings (o.a. spoor 7, 10 en 13). Slechts een klein stukje van de oorspronkelijke stratigrafie bleek langs de zuidwand van de werkput nog bewaard te zijn gebleven tussen spoor 7 en spoor 13.

Samengevat kan worden gesteld dat in het plangebied niveo-eolische afzettingen aanwezig zijn, waarin zich een podzolprofiel heeft gevormd. Door een geleidelijke vernatting van het landschap onder invloed van de stijgende zeespiegel vanaf het Atlanticum ontstond aan de bovenkant van het profiel een humeuze en enigszins moerige A-horizont, die mede onder invloed van menselijke bewerking sterk veraard is. Later is het terrein opgehoogd tot op het huidige straatniveau. Het natuurlijke bodemprofiel in de oostelijke helft van plangebied is sterk verstoord door menselijke ingrepen vanaf de zestiende eeuw.

²⁹ Boring kb14d41w-B445.

³⁰ BP = Before Present, voor 1950.

Afbeelding 16: werkput 1, zuidprofiel.

5.2 Sporen

In totaal werd er ca. 47m² onderzocht verdeeld over één werkput. In deze werkput werden 13 sporen onderscheiden.

Het eerste spoor betreft een rioolbuis die in de 20e eeuw geplaatst is. Deze is gelegen in het uiterste oosten van de proefsleuf. Sporen 2 en 3 waren 2 vol- tot laatmiddeleeuwse muurtjes die vermoedelijk met elkaar in verband staan (gebaseerd op gelijkaardige vorm, ligging en opbouw). De afstand tussen beiden bedraagt 3,33m. De bakstenen waaruit de muurtjes zijn opgetrokken zijn vermoedelijk afkomstig van herbruik: er bevonden zich redelijk wat halve en gebroken bakstenen binnen de muur. De afmetingen van de volledige bakstenen bedragen 28 x 14 x 7 cm (zie fig. 17 en 18). Ook reconstructie van de gebroken bakstenen leidt tot deze afmetingen. Andere formaten werden niet vastgesteld. Deze stenen werden droog op elkaar gestapeld, er was enkel spaarzaam gebruik van een zandlaagje tussen de stenen te herkennen.

In het profiel is te zien hoe de uitbraaksleuf van deze muur tot ruwweg 30 cm onder het huidige maaiveld bewaard is.

Fig. 17: Spoor 2

Fig. 18: Spoor 3

Spoor 4 was een muur die eveneens de rand was van de proefsleuf. Deze was te volgen over een lengte van 7,40m. De kleinere bakstenen (22x8x6 cm) en de aanwezigheid van kalkmortel laat ons vermoeden dat deze muur recenter is; vermoed kan worden dat dit een restant is van het 17^e eeuwse kasteel. Ook de insteek van de muur bleek duidelijk zichtbaar in het vlak en werd aangeduid met spoor 11(zie fig. 18).

Fig. 19: Sporen 4 en 11

Spoor 5 (afbeelding 21) is een bakstenen structuur van 2,37m lang en ongekende breedte. De structuur bevatte bakstenen van 20x8x6 cm die met cement waren gemetst. Grenzend aan spoor 4, was er het kleine bakje (spoor 6). Deze bakstenen constructie had een afmeting van 68 x 68 cm en het tegelvloertje was nog duidelijk aanwezig (zie fig. 19).

Fig. 20: spoor 6

Grenzend aan spoor 5 trof men spoor 7 aan, een muur van 2,45m lang en eveneens de grens van de proefsleuf. De kleine bakstenen (14 cm lang) waren gemetst met kalkmortel. Deze muur was enkel zichtbaar in de zuidelijke profielwand.

Spoor 8 betrof eveneens een muurtje (27x12x6 cm) waarvan slechts een deel kon worden blootgelegd. Dit muurtje, dat verder liep naar het zuidoosten, bevond zich bovenop een bakstenen

vloer (spoor 9, zelfde formaten als spoor 8, voor zover zichtbaar) (zie fig. 19). Deze vloer stopte in het noordwesten, maar liep verder naar het zuidwesten en zuidoosten.

Fig. 21: Zicht op spoor 5 (links) en spoor 6 (rechts)

Fig. 22: sporen 8 en 9

Spoor 10 was eveneens een muurtje met een lengte van 160 cm een breedte van 80 cm. Een formaat van baksteen was onmogelijk te zien aangezien de muur constant onder water lag. Sporen 8-10 lagen veel dieper dan de overige sporen. Terwijl de overige sporen op een diepte van 5,35m TAW lagen, lagen sporen 8-10 op een diepte van 4,70m TAW. Op basis van het baksteenformaat is de kans reëel dat deze sporen in verband staan met sporen 2 en 3

Spoor 12 was veraard veen dat zich in het oosten van de proefsleuf bevond en doorliep tot aan het midden (spoor 5). Spoor 13 tenslotte was een puinlaag.

5.3 ***Vondsten***

In totaal werden er 30 scherven aangetroffen tijdens het onderzoek. Drie hiervan kan men onder de noemer aanlegvondsten plaatsen, en kunnen derhalve niet veel meer informatie bieden. Het gaat hierbij om een fragment van een oor in grijs aardewerk, een mogelijke steel in rood aardewerk en een rand van een teil in rood aardewerk die in de 16^e eeuw kan gedateerd worden. De overige vondsten komen allemaal uit de vulling boven spoor 10. Van deze 27 scherven behoren er 22 tot het rood aardewerk en vijf tot het steengoed. Al het aardewerk vertoonde glazuur. Dit aardewerkensemble bevatte onder andere een randfragment van een vetvanger (figuur 23), een tweetal grappen, een randfragment van een bord en een deksel. Het steengoed dat aangetroffen is, behoort waarschijnlijk allemaal toe tot één kruikje uit Raeren (figuur 24).

Fig. 23: vetvanger uit vulling boven spoor 10

Fig. 24: steengoed kannetje uit vulling boven spoor 10

Het aardewerkensemble uit de vulling boven spoor 10 kan gedateerd worden rond de tweede helft van de 16e eeuw. Dit zorgt voor een *terminus ante quem* van de onderliggende muurresten 8, 9 en 10.

5.4 *Interpretatie*

Sporen 2, 3, 8 en 9 werden, zoals eerder al vermeld, opgebouwd uit grote bakstenen met afmetingen van 28 x 14 x 6 cm, wat doet denken aan de zogenaamde *kloostermoppen* of *moeffen*. Behalve deze bakstenen werd er verder geen constructiemateriaal aangetroffen. De stenen werden in droog

verband op elkaar gestapeld, nergens binnen deze structuren werden er sporen van het gebruik van kalkmortel aangetroffen. Bakstenen van hetzelfde formaat werden teruggevonden op vele enkele andere sites. Zo waren er teruggevonden te Ieper, die worden gedateerd in de 13e eeuw (Boezingepoort en de Lakenhallen³¹). Dichter bij het onderzoeksgebied zijn ook verschillende laatmiddeleeuwse bouwwerken te Gent opgebouwd in hetzelfde formaat. Daar werden ze gebruikt voor monastieke bouwwerken, maar ook voor gebouwen in het centrum van de stad. In één van de gebouwen was het mogelijk de bakstenen te dateren in de 14e eeuw³². Het formaat van de bakstenen laat echter niet toe om de structuren te Wachtebeke precies te dateren, aangezien de afmetingen van het bouw materiaal geen afdoende bewijs zijn voor hun ouderdom. Gelet op de nabijheid van Gent kunnen de baksteenformaten uit deze stad met de nodige voorzichtigheid als leidraad dienen³³. Ook de nabijheid van Assenede, waar het kasteel bakstenen met een lengte van 25 à 26 cm heeft en wordt gedateerd in de 15e-16e eeuw, kan een indicatie geven.

Hoewel er geen gekende chronologie bestaat van bakstenen in en rond Wachtebeke, bestaat er redelijke consensus over een datering van de gevonden baksteenformaten tussen de 13e en de 16e eeuw. Vaak worden verschillende formaten door elkaar gebruikt werden naargelang de noden van de structuur³⁴.

Een mogelijke hypothese is dat de bakstenen afkomstig zijn uit Stekene. In 1315 werd de Stekenevaart aangelegd om betere verbindingswegen te bewerkstelligen tussen Stekene en Gent. Deze betere verbindingswegen waren noodzakelijk voor de bevoorrading van bouwplaatsen in Gent te vergemakkelijken. Veel handelaars vestigden zich in Stekene, richtten daar een bedrijf op en exporteerden bouwmaterialen naar Gent. De Stekense steen was zeer gegeerd door zijn uitstekende kwaliteit³⁵. Een opgraving in de Dorpstraat te Stekene heeft een veldoven aan het licht gebracht die opgebouwd was uit bakstenen en misbaksels met dezelfde afmetingen als deze uit Wachtebeke³⁶. De Stekenevaart loopt over in de Moervaart en zo in de Sassevaart tot in Gent. Opvallend hierbij is dat de Moervaart net voorbij Wachtebeke loopt waardoor de mogelijkheid op gebruik van Stekense baksteen door handel en transport plausibel is.

Een plot van de gevonden structuren op de Atlas van de Buurtwegen lijkt geen duidelijkheid te scheppen op de interpretatie van de aangetroffen sporen. Aangezien de Atlas van de Buurtwegen geen landmeetkundige precisie kent en het georefereren van deze kaart dus niet exact kon gebeuren, lijkt het erop dat de Atlas een tweetal meter naar het zuiden en een tweetal meter naar het oosten verschoven moet worden tegenover de plot. Dat zou betekenen dat spoor 4 overeenkomt met het hoofdegebouw zoals het op de Atlas staat.

³¹ DEWILDE, M., 2008, p. 238

³² LALEMAN, M.C. & STOOPS, G., 2008, p. 176

³³ Mondelinge stelling door Lehouck A.

³⁴ VAN NESTE, T., JANSSENS, D., et al, 2011, p. 46

³⁵ LALEMAN, M.C., & STOOPS, G., 2008, 178-179

³⁶ VAN NESTE, T., JANSSENS, D., et al, 2011, p. 40-50

6 *Besluit en waardering*

Algemeen kan geconcludeerd worden dat het bureauonderzoek aangaf dat in de noordwesthoek van het Persynplein een grote kans was op bebouwing vanaf de 17de eeuw. Het gaat om minstens twee gebouwen die vermoedelijk dienden als woning en/of utiliteitsgebouw (stal, schuur,...) voor de exploitatie van een erf met een iets grotere omvang dan het huidige plein. Deze bewoning liep door tot het midden van de 20ste eeuw.

Het archeologisch onderzoek bevestigt het bureauonderzoek. Tijdens het onderzoek zijn inderdaad muurresten gevonden die wijzen op bewoning. Verschillende sporen en vondsten duiden er op dat op het terrein reeds bewoning aanwezig moet zijn geweest in de 16^e en misschien zelfs 15^e of 14^e eeuw. In die periode lagen percelen als het bestudeerde omwalde erf netjes naast de weg die van de kerk naar de dries leidde, zoals op de kaart van 1576 (figuur 7) te zien is. Reeds in de 18^e eeuw is het onderzochte erf de enige overgebleven omwalde structuur.

Doel van de opdracht was het vaststellen en waarderen van eventueel aanwezige bewoningssporen. Hieronder zullen de, in de Bijzondere Voorschriften, geponeerde onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. *Zijn er archeologische sporen aanwezig?*

In het totaal zijn er 13 sporen aangetroffen. Sporen 2 tot 10 zijn allen muurtjes. Spoor 1 is een rioolbuis, 11 de insteek van een muurtje, 12 de bodem en 13 een puinlaag.

2. *Wat is de aard en de datering van de sporen?*

De sporen waren allen van antropogene aard. De datering ligt vermoedelijk in de 14- 15^e eeuw, afgaande op het aardewerk en de bakstenen. Andere muren zoals sporen nummers 4 en 5 zijn duidelijk jonger. Op basis van het baksteenformaat is een datering in de 17^e of 18^e eeuw plausibel. Spoor 6 is nog jonger (20ste eeuw?).

3. *Hoe is de bewaringstoestand van de sporen (goed, gebioturbeerd, ...)?*

De structuren zijn goed bewaard; grondsporen werden echter niet aangetroffen.

4. *In welke mate heeft de sloop van het kasteel en de aanleg van het plein de aanwezige archeologische waarden verstoord?*

Er is een verstoring waar te nemen tot zo'n 30 cm onder het maaiveld. Alle dieper gelegen sporen werden echter niet geraakt en zijn bijgevolg volledig in situ bewaard.

5. *Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief? In welke mate is een behoud in situ mogelijk?*

Tijdens de aanleg van de riolering (diepte van 1,5 meter) zullen de muren binnen de sleuf uitgebroken worden. Enkel sporen 8, 9 en 10 die zich op 1,60 meter onder maaiveld lijken zich buiten de geplande ingreep te bevinden, waarbij we opmerken dat 10 cm een krappe veiligheidsmarge is en dat bovenop deze sporen ophogingspakketten met dateerbaar materiaal zijn aangetroffen.

De impact op eventuele archeologische resten op de rest van het Persynplein is niet aanwezig als de grondwerken niet dieper dan 30 cm gaan.

6. *Is een vervolgonderzoek relevant en zo ja, welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?*

Op basis van het cartografisch onderzoek kan geconcludeerd worden dat de grootste concentratie aan archeologisch sporen zich in het noordwesten van het plein bevindt. Tijdens het proefsleuvenonderzoek echter kwamen verschillende muurresten aan het licht die zeker 16^e eeuws of ouder zijn. Deze sporen strekken zich uit over de hele sleuf waardoor de aanwezige waardevolle zone niet begrensd kon worden.

BAAC adviseert om de graafwerken in de riolering archeologisch op te laten volgen. In de sleuf is het erg waarschijnlijk dat bewoningssporen uit de 16^e eeuw of ouder aan het licht komen.

Indien graafwerken op het Persynplein dieper gaan dan 30 cm is het raadzaam ook deze graafwerken te begeleiden. Het onderzoek toonde aan dat vanaf die diepte archeologische resten bewaard zijn.

7 *Bibliografie*

- BLOCKMANS W & HOPPENBROUWERS P. 2002: *Eeuwen des onderscheids. Een geschiedenis van middeleeuws Europa*, Amsterdam
- DE CONINCK W. 1989: *Langs Wachtebeekse wegen*, Jaarboek Heemkundige Kring Oud-Wachtebeke 23, Heemkundige Kring Wachtebeke, Wachtebeke
- DE MAESSCHALCK L. 1999: *Over moeren, turfvaarten en rebelse Gentenaars . Wachtebeke in de middeleeuwen*, Jaarboek Heemkundige Kring Oud-Wachtebeke 32, Heemkundige Kring Wachtebeke, Wachtebeke
- DE SMET E. 1981: *Op bezoek in Wachtebeke* [online], http://freepages.genealogy.rootsweb.ancestry.com/~noemeetjesland/meetjesland/ons_meetjesland/1981_1/bezoek_Wachtebeke.htm (geraadpleegd op 8 maart 2012)
- DEWILDE, M., 2008, Bouwen met baksteen in middeleeuws Ieper; In: Coomans, T. & van Royen, H. (eds.) 2008, *Medieval brick architecture in Flanders and Northern Europe: The question of Cistercian origin*, pp. 233-238
- DIGITALE BIBLIOTHEEK VAN DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIE 2011a: Kaart Wachtebeke - Kaart van Ferraris (Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden) (1771-1778) [online], http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerrarisCarte_nl.html, (geraadpleegd op 2 november 2011).
- DIGITALE BIBLIOTHEEK VAN DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIE 2011b: Kaart Wachtebeke-Kadastrale kaarten van België, POPP, Philippe-Christian (1805-1879), http://dgtl.kbr.be:1801/view/action/nmets.do?DOCCHOICE=14019.xml&dvs=1331278965964~55&locale=nl_NL&search_terms=wachtebeke&adjacency=N&VIEWER_URL=/view/action/nmets.do?&DELIVERY_RULE_ID=1&usePid1=true&usePid2=true (geraadpleegd op 7 maart 2012)
- HESTERS P. 1994: *Wachtebeke door de fotolens*, Jaarboek Heemkundige kring Oud-Wachtebeke 28, Heemkundige kring Oud-Wachtebeke, Wachtebeke
- LALEMAN, M.C. & STOOPS, G., 2008, Baksteengebruik in Vlaamse steden: Gent in de middeleeuwen; In: Coomans, T. & van Royen, H. (eds.) 2008, *Medieval brick architecture in Flanders and Northern Europe: The question of Cistercian origin*, pp. 163-183
- PROVINCIE OOST-VLAANDEREN 2011a: Atlas der Buurtwegen <http://www.gisoost.be/ATLASBW/> [online], (geraadpleegd op 7 maart 2012).
- TRANGEZ G. 1997: *Jubileumboek 1967-1997 van de Heemkundige kring "Oud Wachtebeke"*, Jaarboek Heemkundige Kring Wachtebeke 30, Heemkundige Kring Wachtebeke, Wachtebeke
- VAN BOCXSTAELE J. 1978: *Wachtebeke in de tijd der grote ontginningen*, Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent nieuwe reeks 32, Maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde, Gent

VAN NESTE, T., JANSSENS, D., PLYSON, A., 2011, Archeologisch onderzoek te Stekene-Dorpstraat, p. 40-48.

8 *Bijlagen*

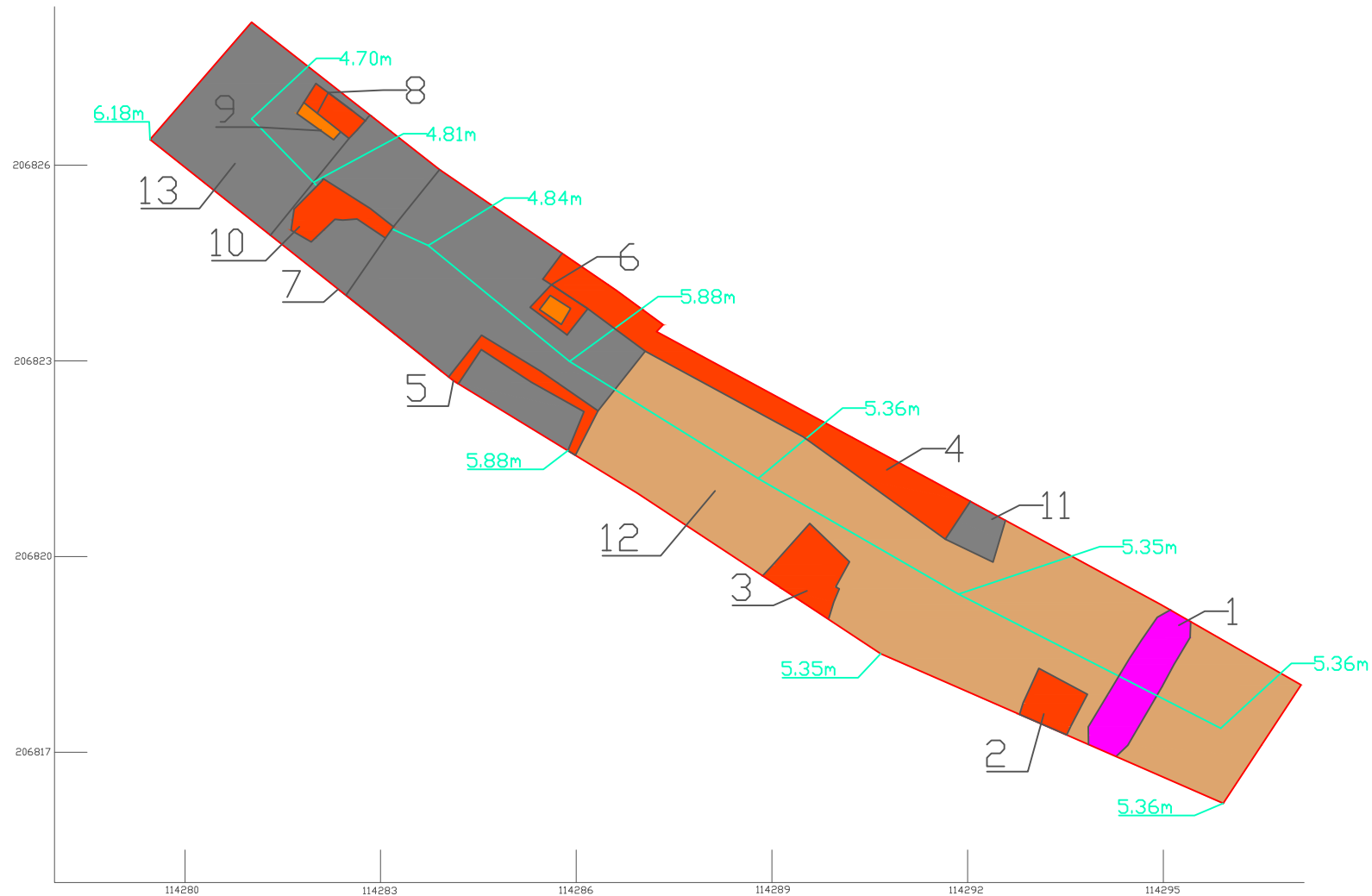
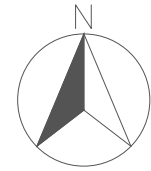
1. Sporenlijst

PS	beschrijving	lengte	breedte	opmerkingen	Diepte	Nummer
1	rioolbuis	2m	60cm	recent		1
1	bakstenen muurtje	onbepaald	83cm	baksteen 28 X 16/14x7xX		2
1	bakstenen muurtje	onbepaald	90cm	baksteen 28 X 14x8/14x7xX	min 46m	3
1	bakstenen muurtje	7,40m	onbepaald	baksteen 22 X 8 x 6	kalkmortel	4
1	bakstenen bak	2,37m	onbepaald	baksteen 20 X 8		5
	vierkante bakstenen bak met					
1	vloer	68cm	68cm	baksteen 20 X 8		6
1	bakstenen muurtje	2,45m	onbepaald	baksteen 14 X ??		7
1	bakstenen muurtje	onbepaald	onbepaald	baksteen 27 X 12 X 6,5		8
1	bakstenen vloertje	onbepaald	onbepaald	onder spoor 8		9
1	bakstenen muurtje	1,60m	onbepaald	onder spoor 13		10
1	insteek spoor 4	80cm	86 cm	grenzend aan spoor 4		11
1	veraard veen	7m	2m			12
1	puinlaag, ophoging	5m	2m	boven spoor 10		13

2. Vondstenlijst

Vondst	PS	Vlak	Spoor	Categorie	Context	Datum
1	1	1	10	AW	Aanleg proefsleuf	11/04/2012
2	1	1		AW	Aanleg proefsleuf	11/04/2012
3	1	1		AW	Aanleg proefsleuf	11/04/2012

Wachtebeke Persynplein

Schaal 1:100